

Отже, фольклор є невичерпним джерелом соціокультурних знань з вивчення англомовної культури на всіх рівнях навчання в середніх та вищих навчальних закладах. Фольклорні тексти відображають звичаї, традиції та культуру народу, знайомлять з реаліями країни, мова якої вивчається, сприяють розвитку мовлення майбутніх викладачів іноземних мов, впливають на мислення та підвищують мотивацію до вивчення іноземної мови. З огляду на зазначене, перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в розробці системи вправ з формування соціокультурної компетенції майбутніх викладачів іноземних мов засобами англійського фольклору.

Література:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов. — СПб.: Златоуст, 1999. — 472 с. — <http://www.gramota.ru/slovari/info/az/>
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. — К.: Довіра, 2007. — 205 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. — К.: Ленвіт, 2003. — 273 с.
4. Корниенко Е.Р. Роль народной сказки в изучении иностранного языка / Иностранные языки в школе. - 2007.- № 7.- С. 86-91.
5. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін.]. - К.: Академія, 2010. — 328 с.
6. Лановик М.Б., Лановик З.Б. Українська усна народна творчість: Підручник — 3-тє вид., стер. — К.: Знання-Прес, - 2005. — 591 с.
7. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. — К.: Ленвіт, 2005. — 208 с.
8. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизации. — Воронеж: Истоки, 1999. — 226 с.
9. Семенов О. Український фольклор: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів. - Глухів, 2004. — 256 с.
10. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А. М. Прохоров. — 4-изд. — М.: Сов. энциклопедия, 1989. — 1632 с.
11. Українські народні казки: Для мол. та серед. шк. віку / Упоряд. та передм. Л. Ф. Дунаєвської; Мал. В. Г. Мельниченко; Худож. оформл. К. І. Сулими. — К.: Веселка, 1986. — 238 с.
12. Чистов К. В. Народные традиции и фольклор. - Л.: Изд-во «Наука», 1986. — 304 с.
13. The World Book Encyclopedia. — Chicago, London, Sydney, Toronto: World Book, Inc., - V. 7. — 1994 — 590 p.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОБЛЕМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК: 355.343.4.
Хижняк О.А.

В данной статье рассматривается необходимость развития у будущих офицеров самостоятельности и критичности мышления и других качеств. Эти качества личности необходимы в условиях информационного общества для выполнения поставленных задач.

Ключевые слова: личность, мышление, информационное общество.

This article discusses the need for development of future officers in self-reliance and critical thinking and other skills. These personal qualities are needed in the information society for the task.

Key words: personality, thinking, information society.

Постановка проблеми.

Майбутні фахівці ще в стінах освітніх закладів зазнають перенапруження та частих депресій через значні інформаційні та емоційні перевантаження.

Обсяг знань, що людина може засвоїти за період навчання у закладах освіти, обмежений, але його використання для заодження проблем та їх переживань, що виникають, потребують високого рівня саморегуляції особистості і психологічної культури.

Збільшення обсягу нової інформації різко скорочує частку знань, отриманих людиною в період професійного навчання стосовно інформації, необхідної їй для повноцінної діяльності в суспільстві, що змінюється. Тому сьогоднішній армії потрібні фахівці не стільки *інформовані*, скільки такі, що *вміють працювати з інформацією*. Адже майбутній офіцер повинен не тільки професійно виконати завдання, але й правильно оцінити і проаналізувати ситуацію, прийняти вірне рішення.

Важливо не увійти в *психологічну залежність*: залежність від обставин, від інших людей і груп, від сталих суспільних стереотипів і стереотипів власного минулого досвіду. Психологічно залежна людина замість свідомого воїна-захисника країни стає “олов’яним солдатиком” в інформаційних іграх (чи війнах): ідеологічних, політичних, фінансово-економічних, релігійних.

Сучасна психологічна наука напрацювала достатню кількість технологій психічного впливу. Під психічним впливом розуміють здійснюваний за допомогою мови і немовних засобів вплив однієї особистості чи групи людей на психологію іншої особистості чи групи, що виходить з певних мотивів і переслідує конкретну мету [2, с. 7]. Як правило, ці технології активно вивчають і засвоюють ті, хто збирається впливати: політики, рекламисти і PR-фахівці, представники мас-медіа і працівники сфери обслуговування. Технології психічного впливу – їх “виробничий інструментарій”.

На думку Г.Г.Почепцова, сучасні інформаційні технології привнесли зовсім нові повідомлення, до яких масова свідомість не змогла адаптуватися [3, с.52]. Перенасичене інформацією середовище лягає тягарем і на комунікатора, і на одержувача переконуючого повідомлення. Людині, що отримує інформацію, стає важко приділяти достатню міру розумової енергії, необхідну для розуміння змісту багатьох важливих поточних проблем [1, с. 31], важко опанувати її з почуттєвої сторони власних переживань, врешті-решт - осмислити.

В умовах ведення інформаційних війн маси населення готують до керування їхньою свідомістю. За допомогою систем масової комунікації проводиться

переорієнтація суспільної думки шляхом введення нової шкали цінностей, здійснюється економічна дезінформація, поширюються і закріплюються в суспільній свідомості споживчі моделі життя. Військовослужбовець, офіцер має бути готовим до нейтралізації деструктивного психологічного впливу, профілактики психологічної маніпуляції і контролю власної свідомості.

Вказане вище показує крайню актуальність питання про невідкладність рішення завдання підвищення особистісної саморегуляції майбутнього офіцера протистояння руйнівним наслідкам деструктивного інформаційного впливу.

Виклад основного матеріалу

Об'єктом нашої роботи є розвиток особистості військовослужбовця в умовах інформатизації суспільства. Предметом — динаміка цілемотиваційних утворень військовослужбовців з різним рівнем громадянськості в залежності від інформаційних впливів соціально-політичного змісту.

У дослідженні взяло участь 238 військовослужбовців у віці старшої юності.

Методика дослідження має діагностико-корекційний характер і містить в собі: модифікований тест Дж. Келлі з використанням замість ролей інформаційних джерел (аудіо, відео, медіа тощо) з наступним визначенням назви конкретних джерел, подальшим отриманням характеристики означених джерел в конструктах самих військовослужбовців, складання психологічному портрету джерела на основі визначених конструктів; визначається рівень когнітивної складності.

На нашу думку, найкращою профілактикою психологічної залежності, маніпулювання, контролю свідомості є розвиток у майбутніх офіцерів критичності мислення і рефлексії, формування навичок асертивної поведінки молодих людей, розвиток дистанції у спілкуванні з іншими, що запобігають відносинам формалізму і панібратства у спілкуванні з будь-яким комунікатором.

Критичність і самостійність мислення розглядається як прагнення усе аналізувати, надавати оцінки, не приймати все на віру; уміння правильно, об'єктивно оцінювати свої дії, здібності, виявляти і визначати свої помилки, надавати критичному розгляду пропозиції та судження інших людей [4, с. 110].

Рефлексія в розглядається як спрямованість пізнання людини на самого себе, на свою діяльність та поведінку, на свій внутрішній світ, психічні якості і стани; вміння уявляти себе на місці іншої людини, мислено (подумки) програвати ситуацію за неї. Тому що аналіз ситуації, розуміння власних цілей і того, до чого прагне партнер зі спілкування, дозволяє людині конструктивно взаємодіяти — іншими словами, бути асертивним [4, с. 188].

Асертивність — якість особистості, риса характеру, яка проявляється в самоствердженні особистості; свідомому прийнятті вимог інших без страху, невпевненості, напруги, іронії тощо. Асертивна людина не діє на шкоду іншим, поважас чужі права, при цьому з повагою відноситься і до себе самої. Вона може переконати інших надати їй допомогу, чи ставитися до неї люб'язно, домовитися і знайти компромісне рішення проблеми. Її характерне позитивне відношення до людей і адекватна самооцінка [4, с. 21].

Дистанція у спілкуванні розглядається як фактор організаційного клімату (Н.Ю. Воленюк, Г.В. Ложкин), від психологічної дистанції залежить дія психологічних механізмів зараження, наслідування, навіювання тощо.

Перераховані якості не розвиваються цілеспрямовано в існуючій системі вищої військової освіти, а є результатом активності й особистісного досвіду самої

людини. На зміну бездумної керованості, залежності сучасний попит суспільства вимагає усвідомленої дисципліни ерудованого і грамотного захисника країни.

Сучасна система вищої військової освіти має володіти в достатній мірі інструментарієм розвитку самої людини як захисника країни, воїна, не тільки її професійних знань, умінь, навичок. Прагнення заповнити цю нестачу призвело до розробки “Програми оптимізації особистісної ефективності в умовах інформаційного середовища”, розрахованої на студентів і курсантів військових підрозділів, автором програми було проведено кілька навчальних тренінгів для наставників офіцерського складу військового інституту.

Теми, що ввійшли в названу програму, спрямовані на розвиток якостей критичності та самостійності мислення, рефлексії, асертивності, дистантності у спілкуванні. Психологічні ігри вправи, диспути дозволяють учасникам програми не тільки теоретично ознайомитися з тим чи іншим поняттям, але і співставити його з власним особистісним досвідом, відпрацювати корисні навички в тренінговому режимі з перспективою специфіки та спеціалізації військово-професійної діяльності. Зручним для використання програми в різноманітних умовах сучасних структур вищої військової освіти є її гнучкість, можливість адаптування до аудиторій різних вікових категорій.

Оскільки старший юнацький вік — це період активної комунікації і підвищеного інтересу до психології спілкування, як є сленами навчальної групи (підрозділу), так і з наставниками — офіцерами і викладачами, частина програми присвячена діагностиці проблем буденного спілкування в професійній сфері. При цьому аналізується вплив на ситуації спілкування як стереотипів сприйняття й ірраціонального мислення і форм збереження традицій у військовому колективі, а саме, взаємин, колективної думки, колективних настроїв.

Психологічна маніпуляція розглядається як різновид міжособистісної взаємодії, є прихованм керуванням діями та поведінкою інших людей за допомогою експлуатації їх “слабких місць”, тобто невідрефлексованих і непотрібних комплексів [4, с. 115], на основі знань типових рис характеру, вироблених способом життя окремих верств населення.

У вітчизняній літературі донедавна термін “маніпуляція” (“маніпулювання”) використовувався переважно в негативно-оцінюючому контексті як вид психологічного впливу, майстерне виконання якого веде до прихованого порушення в іншій людині намірів, що не збігаються з його реальними бажаннями.

У даному випадку ми бачимо коректне визначення маніпуляції саме як психологічного інструмента, але, одночасно, і як досить агресивного інструмента психічного насилля. Для військової молоді як майбутніх лідерів збройного захисту країни важливо усвідомити ціннісну різницю між маніпуляцією і управлінням. Усвідомлення цього відбувається, у тому числі, при тлумаченні розповсюджених понять «чесний маніпулятор», «психотехнолог» тощо.

Таким чином, увага зосереджується на морально-етичному змісті управління людською свідомістю як особливою зброєю ведення боротьби заради зміцнення добробуту країни та її незалежності. Аналізується етика питання виправлення засобу метою.

У ході тренінгу військовослужбовці одержують можливість спробувати себе в ролі і маніпулятора, і того, ким маніпулюють; відстежити власні риси характе-

ру і почуття, викликані чисоєм спробою маніпуляції; потренуватися в простих і ефективних прийомах нейтралізації деструктивного впливу.

Цікаво, що після таких вправ кількість бажаючих навчитися маніпулювати, щоб приховано керувати іншими людьми, значною мірою зменшується.

Вільна атмосфера діалогу, обміну думками допомагає краще зрозуміти природу психологічної маніпуляції, її місце і роль у нашій соціальній реальності; прийняти індивідуальне рішення про доцільність (чи недоцільність) її застосування.

Практичний інтерес викликає обговорення дій наставників та викладачів, на яких студенти вчать відрізнити позитивний педагогічний вплив і деструктивну маніпуляцію.

Не менший інтерес викликає обговорення спроб маніпулювання вчителми (наставниками) з боку студентів та курсантів (слухачів).

На соціологічних, історичних та політологічних матеріалах аналізуються віддалені наслідки застосування психологічного маніпулювання і психологічного виховного управління.

Протягом занять приходить усвідомлення, що психологічна маніпуляція є даністю, невід’ємною частиною нашого соціального життя. І кращий захист — це вміння її бачити, розрізняти. Розвиток навичок роботи з інформацією, формування алгоритму критичного її сприйняття, розвиток самостійності і аналітичності мислення, вправ з становлення аналізу та синтезу, узагальнення, опосередкування та пошуку часткового у цілому тощо.

Розгляд і аналіз практичної дії психологічних механізмів цілком приємного, але корисного і некорисного людині, православний принцип — можливості стати над своїми потребами, схильність аналізувати не стільки зовнішню сторону поведінки особистості, а її наміри — реальні кроки до виваженої поведінки в інформаційно-небезпечному середовищі.

Реклама на радіо і телебаченні, газетні статті, молодіжні журнали і барвисті буклети — усе це може стати зручним “підручним матеріалом” для опрацювання навичок відслідковування «інформаційного маніпулювання» заради економічного зиску маніпулятора, з боку різних деструктивних угруповань, культів, сект, - заради рівня духовного керування людиною, яка викликає прихильність собі її існування на біологічному та соціальному рівнях.

Завдяки такій роботі реально знижується психологічний ризик потрапляння молодих людей під вплив оманливих деструктивних ідей (пошуку щасливої долі тільки за межами країни, огульного негативного ставлення до структур влади поряд з визнанням суцільної неміцності громадянського суспільства тощо) або психологічну залежність.

“Практикум ефективної поведінки майбутнього офіцера в просторі здорового способу життя”.

Тому що в спеціальних психологічних творчих вправах не тільки підбивається підсумок одержаним раніше знанням, прийомам, навичкам, але й відбувається узагальнення головних рис укладного підходу до виховання, інформаційно енергемним впливом оточуючого середовища з аналітичним його аналізом і творчим пошуком у справі сприяння становленню особистості як свідомого захисника країни.

ВИСНОВОК

У ході дослідження було виявлено взаємозв'язок між когнітивною складністю особистості та її критичністю в аналізі і оцінці інформаційних джерел (при $p < 0,1$). Статистично значущі відмінності ($p < 0,05$) виявлено між рівнем громадянськості особистості та оцінкою здатності критично сприймати, осмислювати інформацію соціально-політичного змісту. Чим вищим є рівень громадянськості, тим виразніше здатність людини свідомо оцінювати дані, що надаються в засобах масової інформації.

Критерієм оцінки інформації є те, в якій мірі вона сприяє переборенню людською власної дезінтегрованості і розвитку суб'єктності.

Професійне становлення особистості майбутнього офіцера розглядається нами у зв'язку з необхідністю його психологічної підготовки в особливих умовах інформаційного суспільства і необхідності протидії деструктивним інформаційним технологіям і механізмів маніпулювання. В умовах сприяння розвитку самостійності і критичності мислення, рефлексії дистантності у спілкуванні, рівень орієнтації особистості на захист країни підвищився. Розвиток досліджень та практичного втілення їх результатів вбачається нами у подальшій модифікації розробленої програми сприяння становленню майбутнього офіцера відповідно різним військовим спеціалізаціям.

Використана література:

1. Аронсон Э., Пратканис Э.Р. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. — 384 с.

2. Куликов А.В. Психическое воздействие. Взаимодействие и самовоздействие: история, теория, проблемы // Психическое воздействие на личность и группу: Межвузовский сборник научных трудов. — Иваново: Изд-во Ивановского гос. ун-та, 1989. - С. 7—18.

3. Почепцов Г.Г. Информационные войны. — М.: “Рефл—бук”, К.: “Вак-лер”, 2001. — 576 с.

4. Соціально-психологічний словник/ Ав.-уклад. В. М. Галицький, О. В. Мельник, В. В. Синявський — К., 2004 — 250 с.

5. Щербіна В. М. Образи інформаційного суспільства: соціологічний вимір. — К.: ТОВ «Агентство «Україна». — 2005. — 248 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ ДІТЬМИ ПЕРШИХ СЛІВ

Богуш А.М.

У статті описано етапи становлення перших слів у дітей першого — другого років життя на основі аналізу досліджень учених.

Ключові слова: слово, дитина, автономне мовлення, мале мовлення, значення слова.

ОСОБЕННОСТИ УСВОЕНИЯ ДЕТЬМИ ПЕРВЫХ СЛОВ

Богуш А.М.

В статье описаны этапы усвоения детьми первого-второго года жизни первых слов на основе анализа исследований ученых.

Ключевые слова: слово, ребенок, автономная речь, малая речь, значение слова.

Слово — основна одиниця мовлення, його будівельний матеріал. Слово є одночасно представником усіх сторін мови: лексики, фонетики і граматики. З